

Verbonden door symbolen

⌚ Duur 60 minuten

© **Lesdoel** De leerlingen ontdekken dat symbolen en rituelen in verschillende religies belangrijk zijn om je verbonden te voelen met iets of iemand. Ze leren religieuze symboliek herkennen, gebruiken en respecteren – en maken een eigen symbool dat uitdrukt wat voor hen belangrijk is.

Verbindende leergebieden

- Burgerschap (diversiteit, gemeenschapsvorming)
- Oriëntatie op jezelf en de wereld (religie, erfgoed)
- Kunstzinnige oriëntatie (symbolisch beeldend werk)
- Taalontwikkeling (luisteren, presenteren, beschrijven)
- Filosofie en kritisch denken (betekenis, interpretatie)

Kerdoelen

Burgerschap

- 2 Diversiteit – Leerlingen leren dat religieuze gebruiken en symbolen van betekenis zijn voor mensen.
- 4 Maatschappelijke betrokkenheid – Leerlingen oefenen met respectvol omgaan met verschillen.
- 6 Maatschappelijke vraagstukken – Leerlingen herkennen religie als onderdeel van culturele identiteit.

Nederlands

- 2A Luisteren en lezen met begrip – Leerlingen luisteren naar verhalen en uitleg over symbolen.
- 3A Doelgericht spreken en schrijven – Leerlingen vertellen over de betekenis van een gekozen of zelfgemaakt symbool.
- 4A Doelgericht gesprekken voeren – Leerlingen voeren gesprekken over geloof, gebruiken en beleving.

Kunst en cultuur

- 1 Creatieve maak- en denkstrategieën – Leerlingen ontwerpen een eigen symbool.
- 3 Betekenis geven – Leerlingen leren religieuze symboliek herkennen, gebruiken en respecteren
- 4 Verbeelden en creëren – Leerlingen maken een expressief beeldend werk.
- 7 Kunst en cultuur in context – Leerlingen beleven rituelen en symbolen in context.

Mens en maatschappij

- 2 Vraagstukken – Leerlingen leren waarom het belangrijk kan zijn om je verbonden te voelen met iets of iemand.
- 10 Diversiteit – Leerlingen leren dat feesten en rituelen voor iedereen een andere betekenis kunnen hebben.
- 12 Sociale omgeving – Leerlingen verkennen hoe geloof en traditie bijdragen aan groepsvorming en identiteit.

Benodigheden

- Kaartjes met religieuze symbolen
- Prenten of foto's van rituelen / gebouwen
- Tekenmateriaal: papier, stiften, kleurpotloden
- Tijdschriften, scharen, lijm
- Eventueel: video of afbeelding van een ritueel

Introductie voor de leerkracht

In groep 4 verdiepen leerlingen hun begrip van hoe mensen zich verbonden voelen met een groep of overtuiging. Ze ontdekken dat symbolen en rituelen voor gelovigen belangrijk zijn – niet omdat het moet, maar omdat ze iets betekenen. Deze les nodigt leerlingen uit om te onderzoeken wat symbolen vertellen, zonder dat ze daarvoor zelf gelovig hoeven te zijn.

Jouw rol als leerkracht is om open nieuwsgierigheid te stimuleren. Je creëert een veilige ruimte waarin alle leerlingen met hun eigen achtergrond welkom zijn. Wees alert op vragen of verwarring en neem de tijd om rituelen respectvol te bespreken, zonder ze te 'oefenen' als dit gevoelig ligt.

Omschrijving van de opdracht

In deze les ontdekken leerlingen religieuze symbolen, leren ze wat ze kunnen betekenen voor mensen en maken ze hun eigen symbool van iets wat voor hen belangrijk is. Ze leren luisteren naar elkaar, vertellen wat iets voor hén betekent en zien de kracht van gedeelde betekenis.

Begeleiding

Begeleid met open vragen: 'Wat zie je? Waar denk je aan?' Moedig aan tot luisteren, verwoorden en delen. Ondersteun leerlingen die hun verhaal lastig kunnen vertellen, met plaatjes, voorbeeldzinnen of symbolen. Geef betekenisvolle erkenning aan persoonlijke reflecties.

Kennisoverdracht

Geef tijdens de oriëntatie uitleg over bekende religieuze symbolen en hun betekenis. Gebruik kaartjes of foto's van een kruis, halve maan, davidster, boeddhistische mandala enzovoort. Koppel de symbolen aan rituelen: wat doen mensen erbij? Waarom?

Differentiatie

Laat leerlingen zelf kiezen of ze een religieus of persoonlijk symbool willen maken. Voor leerlingen met weinig taalvaardigheid: werk met beeld, symboolkaartjes of woordenschatkaarten. Laat snelle denkers meerdere symbolen combineren tot een 'persoonlijk geloof in iets'.

De vijf fasen van de leercirkel**Verwonderen**

Doel: leerlingen verwonderen zich over de betekenis van symbolen en rituelen.

Activiteit: laat afbeeldingen zien van verschillende symbolen (kruis, halve maan, kaars, gebedskleed).

Vraag:

- Wat zou dit kunnen betekenen?
- Waarom gebruiken mensen dit?

Laat leerlingen hun eigen 'belangrijke ding' tekenen of laat hen vertellen over iets wat voor hen waardevol is.

Oriënteren

Doel: leerlingen verkennen hoe symbolen in religies gebruikt worden.

Activiteit: speel het 'symbolenspel', waarin leerlingen kaartjes met symbolen trekken en deze koppelen aan een religie of gewoonte. Bespreek:

- Waar zie je dit symbool?
- Wat betekent het voor mensen?

Laat de klas een muurposter maken met de titel 'Symbolen van de wereld'.

Onderzoeken

Doel: leerlingen ontdekken de persoonlijke betekenis van symboliek.

Activiteit: interview elkaar. Voorbeelden van vragen:

- Ken jij een feest met een speciaal voorwerp?
- Wat betekent het als iemand kaarsjes aansteekt?

Bespreek in kleine groepjes of klassikaal: 'Wat is belangrijk voor mensen – en voor jou?'

Uitvoeren

Doel: leerlingen geven betekenis aan hun eigen waarden en verbondenheid.

Activiteit: maak je eigen symbool! Leerlingen kiezen wat voor hen belangrijk is (bijvoorbeeld vriendschap, vrijheid, dieren, liefde) en ontwerpen daar een symbool voor. Ze tekenen of maken een collage. Laat hen het resultaat presenteren aan de klas:

- Ik heb dit gemaakt omdat ...
- Voor mij betekent dit ...

Reflecteren

Doel: leerlingen reflecteren op wat ze leerden over symboliek, geloof en elkaar.

Activiteit: zet een reflectiekring op. Laat leerlingen een van de volgende zinnen afmaken:

- Ik heb geleerd dat mensen ...
- Ik vond het bijzonder dat ...
- Mijn symbool laat zien dat ik belangrijk ... vind.

Hang de symbolen op als klasexpositie, met als titel 'Wat ons verbindt'.

Evaluatie en reflectie voor de leerkracht

Observeer:

- Wie herkent religieuze symboliek en gebruikt deze met respect?
- Welke leerlingen maken persoonlijke verbindingen?

- Hoe gaan leerlingen om met verschillen in overtuiging?

Stel jezelf vragen:

- Welke religieuze thema's leven bij mijn leerlingen?
- Hoe geef ik ruimte aan zowel religieuze als persoonlijke beleving?
- Hoe kan ik deze les gebruiken in mijn jaarplanning rond identiteit en burgerschap?

Mogelijke vervolglessen

- Waarom bidden mensen?
- Wat betekent vasten in verschillende religies?
- Hoe ziet een feest eruit in het geloof van een klasgenoot?
- Wat kunnen we leren van tradities die anders zijn dan de onze?

Deze lesbrief hoort bij de uitgave 'EigenlijkWijs'.
www.eigenlijkwijs.nl